

Stefan Wlazło
POLITYKA OŚWIATOWA W GMINIE

1. OŚWIATA NA TLE POLITYKI GMINY

Znaczenie oświaty w gminie jest i pozostanie priorytetowe, z co najmniej trzech istotnych względów :

- 1/ zawsze oświata będzie konsumentem co najmniej połowy budżetu gminy,
- 2/ korzystne i widoczne zmiany w oświacie gminnej są znaczącym czynnikiem pozyskiwania wyborców-rodziców, a jest to niebagatelna liczba wyborców,
- 3/ oświata stanowi dla gminy wielką szansę rozwoju cywilizacyjnego .

Istotnych problemów gminy nie da się rozwiązać bez oświaty. Tę prawdę dostrzeżono w krajach tzw. *Starej Unii*, gdzie oświata jest, dla przykładu, mocno wprzęgnięta w rozwiązywanie problemów bezrobocia. Uznano bowiem placówki oświatowe za najlepiej przygotowane do szkolenia i przekwalifikowywania zawodowego bezrobotnych. Szkoły z funduszu na rzecz zwalczania bezrobocia otrzymują środki na szkolenie i organizowanie adaptacji zawodowej w zakładach pracy dla przekwalifikowywanych bezrobotnych.

Niekiedy gminy nie są w stanie samodzielnie rozwiązywać swoich problemów albo wykraczają one poza granicę gminy, dotyczą np. pewnego większego rejonu. Powstawać wtedy mogą autonomiczne i dobrowolne związki gmin, które wspólnie zajmują się

Oczekiwania wobec nowoczesnej administracji przedstawiono w książce „Rządzić inaczej” (D. Osborne i T. Gaebler):

- 1/ tworzenie wizji, misji swojego działania prowadzącej ku społecznemu dobru;
- 2/ traktowanie obywateli jako klientów mających prawo wyboru rodzaju usług;
- 3/ tworzenie konkurencyjności w każdym typie usług;
- 4/ przekazywanie swoich uprawnień, zwłaszcza kontrolnych obywatelom, dopuszczanie tychże do współdecydowania;
- 5/ ocenianie wyników w podległych instytucjach a nie regulowanie ich procedur działania;
- 6/ skupienie uwagi na wynikach a nie na realizacji;
- 7/ wykazywanie energii na zdobywaniu pieniędzy a nie na ich wydawaniu;
- 8/ przedkładanie mechanizmów rynkowych nad mechanizmami biurokracji;
- 9/ aktywizowanie wszystkich instytucji publicznych, przedsiębiorstw prywatnych i obywateli na rzecz rozwiązywania problemów swojej gminy i regionu.¹

2. TWORZENIE POLITYKI OŚWIATOWEJ W GMINIE.

Podstawą do pracy jest koncepcja rozwoju cywilizacyjnego, gminy, czyli jej polityka ogólna, kompleksowa, możemy ją nazwać wizją. Polityka oświatowa gminy powinna uwzględnić:

- 1/ politykę oświatową państwa (np. w zakresie powszechności i dostępności nauczania, wykształcenia nauczycieli, reform oświatowych);

¹ D.Osborne i T.Geabler .Rządzić inaczej, wyd. Media Rodzina (2005):

- 2/ oczekiwania klientów oświaty gminnej (np. kształcenia umiejętności, które pozwolą młodzieży znajdować zatrudnienie na lokalnym rynku pracy, co jest oczekiwaniem zarówno uczniów i ich rodziców, jak i pracodawców);
- 3/ potrzeby rozwojowe placówek oświatowych w gminie.

Tworzenie tej polityki jest zatem uzależnione od uzyskania bardzo wielu istotnych informacji i zdefiniować można ją następująco:

Polityka oświatowa w gminie - to rozpoznawanie lokalnych potrzeb i możliwości w dziedzinie oświaty, aby tworzyć odpowiednie warunki finansowe, administracyjne i organizacyjne służące wielostronnemu rozwojowi młodego pokolenia mieszkańców gminy.

Polityka oświatowa w gminie nie może być więc wytworem wąskiej grupy ludzi, np. komisji ds. oświaty. Aby ją stworzyć, potrzebne jest uzyskanie opinii różnych środowisk w społeczności lokalnej, ale — i co jest dla polityki oświaty w gminie sprawą kluczową — pozyskanie tych środowisk do opracowywania koncepcji działania i późniejszej realizacji. Zatem, polityka oświatowa gminy może powstać jedynie w wyniku:

- 1/ wyartykułowania oczekiwań społecznych wobec oświaty;
- 2/ stworzenia społecznie akceptowanej strategii zmian w oświacie gminnej (powiatowej) z zapewnieniem finansowego i organizacyjnego wsparcia;
- 3/ pozyskiwania jak największej liczby sojuszników w realizacji strategii zmian;
- 4/ diagnozowanie wprowadzanych zmian.

Politykę oświatową oczywiście kreuje też państwo, ale cechuje ją – ze zrozumiałych względów- wysoki poziom uniwersalności, a tym samym ogólności. Natomiast, polityka oświatowa gminy wynika z faktu, że edukacja w każdej gminie jest inna, bo uwarunkowania gospodarcze, społeczne, kulturowe, organizacyjne też (np. sieć komunikacji, która powoduje, że do szkoły droga jest relatywnie krótka). Ustalenia centralne, zwłaszcza ustawowe, są oczywiście dla gminnej polityki oświatowej ważne, ale nie wystarczające. Nigdy na szczeblu państwowym nie dostrzeże się konkretnych uwarunkowań lokalnych, ale nade wszystko zagubi się specyfika danego terenu, to wszystko, co określa się mianem „małej ojczyzny” i co dla wychowywania społeczności lokalnej ma kapitalne znaczenie.

Materialnym dokumentem polityki oświatowej gminy jest uchwała rady gminnej, która staje się formalną i obowiązującą podstawą do opracowywania wszelkich programów, projektów, koncepcji, uregulowań itd. dla wszystkich osób i instytucji zainteresowanych i wprzęgniętych w realizację gminnej polityki oświatowej. Dokument ten najlepiej opracować w postaci standardów ze wskaźnikami. Przedstawię propozycję niżej.

3. KLIENCI OŚWIATY GMINNEJ I ICH OCZEKIWANIA

Pierwszym klientem edukacji gminnej, co nie oznacza jakiejś hierarchii, są rodzice, czyli mieszkańcy gminy. Większość rodziców świadomie chce, aby ich dziecko zostało dobrze przygotowane do dorosłego życia i odnajdywało się na w dorosłym życiu. Ich oczekiwania mogą więc być raczej większe niż możliwości spełnienia tych oczekiwań przez szkołę. Bardziej spotyka się zwiększanie wymagań wobec szkoły niż ich minimalizowanie. Oczekiwania rodziców są jednym z najważniejszych aspektów tworzenia gminnej polityki oświatowej.

Ważnych klientów oświaty w gminie jest wielu. Unikając jakiegokolwiek wartościowania przedstawiam ich w kolejności alfabetycznej:

- burmistrz lub wójt;
- dyrektorzy szkół i innych placówek oświatowych;
- Kościół;
- lokalna administracja i komisje rady;
- nauczyciele;
- pracodawcy;
- rodzice;
- stowarzyszenia i fundacje;
- uczniowie.

A spoza granic terytorialnych gminy jeszcze:

- instytucje międzynarodowe (np. Unia Europejska, OECD, agendy ONZ);
- organizacje regionalne, krajowe i ponadnarodowe;
- państwo;
- uniwersytety, szkoły wyższe i ośrodki badawcze.

Najistotniejsze dla strategii tworzenia polityki oświatowej gminy to postrzeganie klientów oświaty gminnej także jako sojuszników tej oświaty.

Ale sojuszników trzeba pozyskiwać, najlepiej przez uświadomienie im własnych korzyści, jakie odniosą działając i współdziałając na rzecz dobra oświaty w gminie. Strategia tworzenia polityki oświatowej w gminie ma im te korzyści wyraziście przedstawić.

W pierwszym rzędzie - to wskazanie możliwości uczestnictwa w ważnej misji społecznej. Dostrzeganie możliwości swojego wpływu na środowisko społeczne, w którym się zamieszkuje czy na gospodarkę gminy. To wydać się może atrakcyjne.

Po drugie, istotne jest tworzenie sytuacji do samorealizacji zawodowej oraz osobistej satysfakcji z podjętego działania na rzecz oświaty. Interes własny, sprzężony z interesem gminy, stanowi najsilniejszy motyw aktywnego uczestnictwa w tworzeniu i realizowaniu lokalnej polityki oświatowej. Im więcej przestrzeni zostawiamy ludziom, tym bardziej samodzielnie ją zagospodarują.

Po trzecie, wszystkie instytucje i osoby uczestniczące w tworzeniu i realizowaniu gminnej polityki oświatowej otrzymać muszą moralne, organizacyjne, materialne i propagandowe wsparcie. Zwłaszcza skuteczne może okazać się upowszechnianie przez lokalne media zasług poszczególnych osób lub instytucji. Przez wsparcie organizacyjne należy rozumieć koordynowanie działań instytucji i osób współuczestniczących oraz ujawnianie możliwości świadczenia wzajemnej pomocy. Efektem strategii tworzenia polityki oświatowej gminy ma być: zbudowanie wspólne, przez wszystkich klientów gminy, uzgodnionych w gminie kierunków działania na rzecz oświaty, co jest najważniejszym warunkiem sukcesu w późniejszym realizowaniu polityki oświatowej.

To będą właśnie standardy jakości edukacji w gminie, które mogą się odnieść do:

- **współdziałania wszystkich podmiotów na rzecz gminnej (powiatowej) edukacji, na pewno nie tylko szkół;**

- stworzenia powiązań organizacyjnych (sieci, porozumienia, umowy) z działającymi w środowisku podmiotami, które mogą być partnerami w realizacji celów polityki oświatowej;
- zadbania, by poziom edukacji we wszystkich placówkach był zbliżony (oczywiście, nie dotyczy to szkół nie prowadzonych przez samorządy);
- skoordynowania wszystkich programów społecznych, ale także gospodarczych, inwestycyjnych i innych, które mogą mieć wpływ na edukację; jednocześnie ustalenie wpływu edukacji na te działania;
- zapewnienia wysokiego poziomu profesjonalnego i etycznego kierownictwa i pracowników urzędu gminy (powiatu) i we wszystkich instytucjach zależnych;
- zapewnienia finansowania oświaty na poziomie pozwalającym realizować politykę oświatową;

Potencjalne możliwości zachęcania klientów oświaty gminnej do aktywnego działania na rzecz realizowania polityki oświatowej gminy mogą być następujące :

UCZNIOWIE

- odczuwanie przez nich, że traktowani są jak partnerzy, uwzględnianie pomysłów uczniowskich, stwarzanie możliwości realnego wpływu na życie szkoły ;
- realizowanie trafnych ze względu na politykę oświatową gminy pomysłów uczniowskich tak szybko, jak tylko to jest możliwe;
- stworzenie uczniom możliwości udziału w życiu publicznym gminy;
- stworzenie uczniom perspektyw zarobkowania;
- nagłaśnianie w środowisku interesujących działań wykonywanych przez uczniów, ich sukcesów w olimpiadach przedmiotowych, konkursach, organizowanie plebiscytu na najlepszego ucznia, młodzieżowego sportowca itp.
- Jakie zmiany w edukacji w gminie/powiecie należałoby wprowadzić, aby lepiej spełniać aspiracje młodych ludzi?
- Z czego mogłaby wynikać potrzeba stworzenia eksperckiego zespołu uczniów ds. edukacji gminnej/powiatowej, jaki powinien być zakres spraw dla takiego zespołu?
- wspomaganie organizowania wolnego czasu uczniom i ich rodzicom , także oczekiwania z grupy nauczyciele (festyny, konkursy rodzin I wiele innych).

RODZICE

- zyskanie możliwości rzeczywistego wpływu na życie szkoły;
- wpisy do księgi zasłużonych dla oświaty gminnej mieszkańców;
- uwzględnianie przedstawicieli rodziców w pracach zespołów podejmujących istotne dla oświaty w gminie decyzje;
ustalenie, na czym ma polegać wpływ rodziców i mieszkańców na edukację w gminie/powiecie?

NAUCZYCIELE

- umożliwienie realizacji własnych, autorskich pomysłów pedagogicznych, materialne i organizacyjne wsparcie tych działań;
- uzyskiwanie satysfakcji z dostrzegania w gminie osiągnięć nauczycieli, nagrody za szczególne osiągnięcia;
- konkursy, np. gminny konkurs na nauczyciela roku w gminie, z uroczystym nadaniem tytułu nauczyciela roku;
- popularyzowanie ciekawych form pracy nauczycieli w lokalnych mediach;
- jakie propagować wartości edukacyjne?
- Zbudowanie sieci propagowania osiągnięć nauczycieli, np. nagrane lekcje, prezentacje wytworów uczniów (administratorowi można by dać wysoki dodatek motywacyjny).

DYREKTORZY PLACÓWEK OŚWIATOWYCH

- przyznawanie zwiększonych dodatków kierowniczych dyrektorom realizującym programy wchodzące w zakres polityki oświatowej gminy;
- wpisy do Złotej Księgi Gminy wyjątkowo zasłużonych dyrektorów;
- powołanie klubu dyrektorów,, aby umożliwić wymianę doświadczeń szkół w realizowaniu polityki oświatowej gminy (możliwe w postaci sieci, ale niezbędne jest powołanie administratora sieci)

PRACODAWCY, SPONSORZY

- możliwości tworzenia ciągów edukacyjnych z włączeniem przygotowywania uczniów do pracy w przedsiębiorstwie pracodawcy (zbyt dużo czasu traci się na adaptację zawodową młodego pracownika);
- popularyzowanie w szkołach i przez lokalne media efektów współdziałania ze szkołami pracodawców i sponsorów;
- wpisy do księgi zasłużonych dla szkoły i Złotej Księgi Gminy;
- zapraszanie do udziału w pracach nad ważnymi dla oświaty decyzjami i związanymi z działaniem instytucji, przedsiębiorstw.

LOKALNA ADMINISTRACJA, KOMISJE RADNYCH

- zyskanie wpływu na programy edukacyjne w placówkach;
- możliwość skorzystania z pomocy młodzieży np. w zbieraniu informacji na potrzeby rady.

INNE

- Kościół (wszystkie występujące na terenie gminy związki wyznaniowe) — możliwości współdziałania w zakresie wychowania moralnego i rodzinnego;
- stowarzyszenia regionalne - uzyskanie organizacyjnych możliwości realizowania swych zadań statutowych.

4. ROZPOZNAWANIE OCZEKIWAŃ KLIENTÓW

Z dotychczasowego wywodu widać, że zbieranie wielostronnej informacji od klientów oświaty jest niezbędnym warunkiem tworzenia w gminie trafnej polityki oświatowej. Jeśli taka informacja nie będzie zbierana, to polityka oświatowa w gminie będzie jedynie uszczegółowieniem polityki oświatowej państwa oraz efektem intuicyjnych przekonań gminnych pracowników oświatowych. Tymczasem, istnieje też znaczne prawdopodobieństwo, że bez zbierania informacji od klientów oświaty gminnej, polityka gminy w tej dziedzinie zawęzi się do administrowania oświatą, a więc m.in. do opracowywania planów finansowych i realizowania budżetu, zatwierdzania arkuszy organizacyjnych, kontroli wyspecjalizowanych służb (PPOŻ, Sanepid), dyskusji nad celowością dzielenia klas i zakupu wyposażenia. Administrowanie też musi być rzecz jasna sprawne i jest ono jakimś aspektem polityki oświatowej gminy, ale nie może wypełnić całego zakresu tej polityki.

Bardzo dobrym źródłem informacji o oczekiwaniach klientów oświaty gminnej, choć niełatwym do zorganizowania, są spotkania reprezentacyjnych dla środowiska osób, przedstawicieli instytucji i społeczności lokalnych, zainteresowanych oświatą w gminie. Organizować je można jako krótkie, najwyżej półtoragodzinne spotkanie lub dwu-trzydniowe i wtedy jako wyjazdowe seminarium. Powstające w wyniku spotkania ustalenia mogą dać wiele ciekawych wniosków.

Może też okazać się, że zasoby gminy są zbyt szczupłe, by realizować politykę oświatową z powodzeniem. Rozwiązaniem mogą być związki gmin działające na rzecz edukacji. Zwłaszcza, jeśli istnieją jakieś związki między sąsiednimi gminami. Daje to bardzo interesujące efekty (warto przeczytać o doświadczeniach w regionie GEX we Francji).

ZAPAMIĘTAJMY: JAKOŚĆ EDUKACJI W NASZEJ GMINIE (POWIECIE) NIE ZALEŻY OD PAŃSTWA, ZALEŻY OD LUDZI TU PRACUJĄCYCH I ŻYJĄCYCH.

6.

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70

www.ore.edu.pl